

Met roerende aandacht en vol vertrouwen luistert hij naar de aanwijzingen van de grote man. Hij doet verkeersexamen, kent de regels en wordt een gediplomeerd weggebruiker. De auto heeft geen paardekrachten maar één jongenskracht en zijn snelheid is niet groot, maar is enorm in zijn fantasie. Wil dit knaapje autocoureur worden en blijft hij bij dat plan dan zal hij maar een paar jaar van zijn leven kunnen genieten. Hij raast dan naar de dood, steeds sneller. Maar ook als hij dat niet wordt is de kans groot dat hij een ongeluk krijgt, als automobilist, fietser of voetganger. De regels kent hij, ook de aanrijder kende ze perfect, maar ze hadden zo'n haast om mensen te bezoeken die nog meer haast hadden. En zo grijpt en maait de dood op de weg. Wat de pest was in de middeleeuwen, dat zijn de ongelukken nu. Lapmiddelen genoeg: verkeersbrigades, examens, oversteekplaatsen, waarschuwingsborden, zware boetes bij overtredingen. Allemaal goed en nuttig en nodig, maar blijkbaar allerm minst afdoende. Het komt mij voor dat een der wortels ligt in de te grote snelheid waarmee gereden wordt op wegen die niet alleen voor snelverkeer zijn gemaakt. De hevigheid der ongevallen is evenredig met de snelheid. Dus veel meer wegen met lage maximumsnelheden aangeven.

Verontrustender nog is het feit dat de meesten zich blijkbaar bij deze sterfteoorzaak neerleggen, alsof het een vulcanische uitbarsting gold. Het probleem wordt niet grondig genoeg aangepakt. Er stierven meer mensen op de wereld door verkeersongelukken dan er sneuvelden in de laatste oorlog, in de zelfde tijd. Aldous Huxley heeft eens gezegd dat de groeiende overbevolking van de wereld het probleem is waarbij alle andere vraagstukken verbleken. Een duivelse geest zou kunnen menen dat de verkeersongelukken dit probleem nog iets kleiner houden.

Er zullen andere wegen gevonden moeten worden, op straffe des doods. De mens heeft het zelf in handen. De waanzin van het zich snel verplaatsen in een bezeten wereld moet genezen worden.

MENS

en Wereld

Protest tegen „Le Mans”

In de zomer van het jaar 1896 werd te Moskou een nieuwe czaar gekroond.

De feestelijkheden duurden dagen lang. Gedurende die tijd stierf een grootvorst en op zijn sterfdag werden de vermakelijkheden stopgezet. Maar toen enige dagen later, bij de uitreiking van brood en versnaperingen, door de opdringende massa's der honderdduizenden, drieduizend mensen werden vertrapt, ging diezelfde dag het feest dóór, alsof er niets was gebeurd. Dat was dáár en toén, onder een despotie, die boeren en arbeiders voor lagere wezens hield en voor wie de mens pas begon bij de adel. Maar wat moeten wij, in het jaar 1955, denken van een vermakelijkheid, georganiseerd en bijgewoond door vrije, zelfstandige mensen, waarvan er meer dan tachtig door een ongeluk werden gedood, zonder dat die vreselijke gebeurtenis aanleiding is die vermakelijkheid onmiddellijk te doen ophouden?

Het trieste voorval is bekend: tijdens de internationale autoraces te Le Mans in Frankrijk, bezocht door 250.000 mensen, explodeert een der wagens boven de hoofden van het publiek en veroorzaakt voor velen een gruwelijke dood. Maar de overige auto's rijden dóór, de wedstrijd wordt niet afgelast. Waarom niet? Het antwoord luidt: „Het is bij zulke autoraces geen gebruik ze stop te zetten en te doen ophouden, als er een ongeluk gebeurt.” Deze houding van de organisatoren heeft overal ter wereld verontwaardiging gewekt. Maar er zijn ook mensen, die daarover niet verontwaardigd kunnen zijn. Zij zeggen: „Het is toch bekend, dat er bij die races veel ongelukken gebeuren. Zou men bij elk ongeval de zaak afgelasten, dan was het niet mogelijk zulke wedstrijden ooit te beginnen. En is het niet zo, dat het merendeel van de bezoekers komt in de hoop, dat er iets bijzonders, iets sensationeels zal gebeuren? Zo is het nu eenmaal bij dergelijke wedstrijden. Wat wil men dus?”

De vrager weet heel goed, welk antwoord er op die vraag: „Wat wil men

dus?” zal volgen. Als er een ontzettend ongeluk plaats grijpt, waarbij onverhoeds vele mensen uit het leven worden weggerukt, maakt verbijstering zich van de anderen meester. Een schok vaart door het gemoed. Het onbegrijpelijke heeft zich voltrokken: het lot sloeg toe, leven werd uitgeblust, redeloos, zinloos. Medeleven ontwaakt, sympathie met wie lijden als achterblijvenden. De lust om zich te vermaken, om gewoon door te gaan alsof dat verschrikkelijke niet is voorgevallen, die lust ontbreekt. Een stilte komt over de mensen, een rouw, die alle drukte en vertoon uitsluit.

Maar wat is daar in Frankrijk gebeurd? Daar wonnen zakelijke en organisatorische belangen, samen met sensatiezucht, het van eenvoudige, oprechte menselijkheid. Daar werden op een geëigend moment levenswaarden veronachtzaamd, daar ontbrak ten enenmale de eerbied, die men de doden en de lijdenden verschuldigd is. Daar vertoonde zich een afgestompte menselijkheid.

Zoiets roept verzet in ons wakker. Want die gebeurtenis heeft weer eens laten zien welk een hachelijk bestaan de menselijkheid ook heeft in onze tijd van universele mensenrechten, van vrijheden en nieuwe kansen op werkelijk menselijke ontplooiing. Wij doen soms de dingen, die wij de dwang, de dictatuur, de terreur verwijten. Wij vermaken ons. Tijdens en door dat vermaak vinden tachtig mensen de dood. Wij vermaken ons verder alsof er niets is gebeurd. Wij doen zaken. Wij organiseren auto-races om goede auto-handel te doen. Die races kosten vele mensenlevens. Wij racen door, alsof er niets is gebeurd.

Laten we niet te somber zijn. Er staan andere feiten, andere gebeurtenissen ten goede tegenover. Maar laten we wat daar in Le Mans door de organisatoren is gedaan niet over z'n kant laten gaan. Hier past een protest onzerzijds. B. C.

KRITISCH ALLERLEI

We lezen in het mededelingenblad van de gemeenschap Voorburg-Rijswijk van het Humanistisch Verbond over de herdenking van de Bevrijdingsdag in Rijswijk het volgende:

In Februari van dit jaar heeft ons bestuur zich gewend tot het Centrale Comité van Vredesverenigingen dat, naar men ons meedeelde, de organisatie van de 5e Mei in handen had gekregen. Zowel van de regering als van B. en W. was het verzoek uitgegaan, deze dag voor iedere inwoner tot een dag van wezenlijke herdenking te maken. Ons schrijven had dan ook ten doel, ons aan te melden bij het comité, teneinde vooral het herdenkingsuur voor alle gezindten tot een moment van bezinnen te maken. Een spreker van onze zijde voor het buitenkerkelijk deel van de Rijswijkse bevolking werd in het vooruitzicht gesteld. Eerst eind April kregen wij antwoord. Uit dit antwoord bleek, dat het comité onmachtig was, een voor ieder aanvaardbare herdenking te organiseren. Dit is te meer een betreurenswaardige gang van zaken waar wij weten dat zowel de regering als B. en W. en vele inwoners dit als een eerste vereiste op deze dag gevoeld zullen hebben. Jammer en betreurenswaardig!

Als het bouwen van kerken op dezelfde wijze kon worden belemmerd als het bouwen van crematoria, zou katholiek Nederland op zijn achterste benen staan vanwege de onverdraagzaamheid. De regering kan immers een vergunning voor het stichten van een crematorium weigeren op grond van het feit, dat de bevolking in de omgeving van het te bouwen crematorium bezwaar heeft tegen lijfverbranding. Dit is een van de sterkst sprekende discriminerende bepalingen van het crematie-wetsontwerp," aldus prof. mr P. J. Oud, blijkens een verslag in „Het Vaderland" (12-5) op een protestvergadering in Den Haag tegen het wetsontwerp betreffende crematie.

Het is tegenwoordig in bepaalde kringen gebruikelijk met enige minachting te spreken over de achttiende eeuw als de eeuw van het rationalisme, waarover men alleen weet te vertellen dat het zijn tijd heeft gehad. Meestal is het dan niet moeilijk een niet geringe onkunde van achttiende eeuw en rationalisme te signaleren. In ieder geval heeft het zijn nut, dat Pierre H. Dubois in „Het Vaderland" (23-4) weer eens een licht deed schijnen over de tijd van Voltaire. In zijn artikel „Avonturen van het humanisme" schrijft Dubois o.m.:

„Maar een feit is tevens dat hij meer dan wie ook in deze eeuw

ertoe heeft bijgedragen een nieuw soort geestelijke eenheid in Europa te bevorderen, vergelijkbaar met de eenheid ten tijde van de Renaissance en dat die eenheid, evenals toen, gedragen werd door een idee dat men in wezen humanistisch noemen moet: gebonden aan de positieve werkelijkheid van de mens, de mens die zijn eigen onafhankelijke grootheid, een grootheid voor eigen verantwoordelijkheid, nog ontdekken moet.

Voltaire heeft daar een besef van gehad, of juist misschien: Voltaire heeft beter dan wie ook begrepen wat de mens verkleint, wat hem belet zichzelf te zijn en zichzelf te vinden. Zijn functie is inderdaad geen creatieve maar een polemische geweest, niet opbouwend maar zuiverend."

In zijn Aprilnummer bespreekt het Nederlandse maandblad „Zuid-Afrika" het rapport van de commissie Holloway-Malherbe-Wilcocks over de apartheid aan de Zuid-Afrikaanse universiteiten. De gescheiden universitaire leiding, dus blanken en niet-blanken op afzonderlijke hogescholen, zal grote financiële offers met zich brengen. Voor verschillende faculteiten is bovendien het aantal gegadigden onder de niet-blanken te gering om hiervoor aparte hogescholen en universiteiten op te richten. Dus dan maar helemaal geen universitair onderricht voor de niet-blanken zo redeneren de nationalisten: Liever geen universitair onderwijs voor hen, dan ze toelaten op de blanke universiteiten. Terecht vraagt het blad zich af: „Hoe kan bij de Bantoe's vertrouwen worden gewekt in de heersende bedoelingen, als zij eerst worden teruggedrongen en dus verstoken raken van de mogelijkheid om hun eigen mensen te dienen?" Inmiddels hebben de couranten gemeld, dat één der „zwarte" universiteiten gesloten is wegens „onrust". Commentaar overbodig!

Ons trof in „Maatschappijbelangen" (Maart) het verslag van de rede, die ir St. van Schaik, oud-directeur van de A.K.U., had gehouden over het probleem: „De ethiek in het bedrijf", waarbij hij o.m. de toestanden critiseerde die het gevolg zijn van de eenzijdige belangstelling en waardering van economische factoren in bedrijf en maatschappij.

„De fout ligt in het blindelings volgen van dat éne economische aspect met miskenning van het veel bredere beeld dat ook de economie krijgt als men alle andere facetten van de menselijke samenleving er bij betreft.... Het economisch streven zonder ethische bindingen heeft een berg van ellende opgeroepen. Het heeft geleid tot de volslagen verpaupe-

ring van de arbeidersgezinnen, tot hun volkomen afhankelijkheid, tot de ondergang van alles wat voor hen cultuur en persoonlijkheidsontplooiing kon betekenen... Een mens, die niet alleen zijn arbeidskracht, maar zijn hele persoon en een groot stuk van zijn leven in dienst stelt van een bedrijf, heeft niet alleen recht op een geldelijke vergoeding voor de gepresteerde arbeid, maar heeft ook het recht in de werkgemeenschap die dat bedrijf is, opgenomen te worden, er zijn geluk en zijn voldoening, zijn trots en zijn eer in te vinden..."

Van confessionele zijde heeft het wetsontwerp tegen z.g. „lichtvaardige echtscheiding" veel bijval gekregen. Natuurlijk was ook „De Maasbode" voorstander van het wetsontwerp. Toch ziet het blad de verhoudingen reëler dan andere confessionele voorstanders. Wij zijn het van harte eens met deze conclusie (12-5):

„Tenslotte: is het goed, dat zoveel mogelijk geprobeerd wordt lichtvaardige echtscheidingen tegen te gaan, van nog meer belang is het tegengaan van lichtvaardig gesloten huwelijken. Maar al te velen storten zich in dit grootse levensavontuur. Betere voorbereiding op het huwelijk is daarom dringend gewenst. Dat het bevorderen hiervan voor de bestrijding van het echtscheidingseuvel van veel grotere betekenis is dan het onderhavige wetsontwerp, is zonneklaar."

Nu het tot een openlijke breuk is gekomen tussen de Argentijnse dictator Perón en het Vaticaan is het curieus nog eens na te lezen wat het protestantse dagblad „Trouw" op 3 Mei over de achtergronden van het conflict schreef:

„In de plaats van de R.-Kath. godsdienst moet de ideologie van het Peronisme komen. Waar in de staatsscholen R.K. godsdienstonderwijs uitgebannen wordt, komt het „onderwijs in de moraal", dit is de Peronistische moraal. Wat in Argentinië nu reeds sinds jaar en dag bestaat, dat is de strijd tussen twee absolutistische machten: de R.K. Kerk en haar hoge geestelijkheid en de dictatoriale regering-Perón. De kolonel... is niet langer van plan zijn macht met

een andere macht te delen, en uit aard van haar eigen structuur en instelling kan de kerk... niet vrijwillig afstand doen van haar prerogatieven (voorrechten) op wereldlijk terrein."

Ds H. Rijkens heeft blijkens een verslag in „Trouw" (13-4) in Rotterdam gesproken over „De gevaren van Barthianisme en humanisme voor de Christelijke School". Over de opvattingen van de Zwitserse theoloog Barth zei ds Rijkens o.m. dat deze „de Christelijke school verwerpt omdat wij niets van Gods willen weten - God openbaart zich nooit - en wij dus ook niet weten wat christelijk is."

„Ds Rijkens richtte zich voorts op het humanisme. De grond van deze leer is het geloof in het goede van de mens. Dit gaat, zo zeide de predikant verder, radicaal in tegen de bijbel, die leert, dat de mens van nature slecht is."

Wij weten niet wat ds Rijkens precies gezegd heeft, maar het zou kunnen zijn dat zijn toehoorders en de lezers van „Trouw" hieruit concludeerden: humanisme is dus een optimistische levensbeschouwing in de trant van Rousseau's „De mens is goed", naar onze mening een even eenzijdige en onjuiste visie op de mens als het Calvinistische oordeel: „De mens is slecht".

Voor hen, die gaarne zagen, dat Indonesië zich ontwikkelde tot een moderne, democratische rechtsstaat, zijn de teleurstellingen niet uitgebleven. De houding van de Indonesische regering in het proces-Jungschläger geeft weinig blijk van democratische rechtsopvattingen. Immers in een democratische samenleving is het vanzelfsprekend, dat een beklaagde verdedigd wordt door de advocaat, die hijzelf wenst waarbij de overheid zich van inmenging moet onthouden. Nu heeft de Indonesische regering botweg geweigerd de Engelse advocaat van Jungschläger tot Indonesië toe te laten en de verdediging is opgedragen aan een niet-jurist nl. mevr. Bouman, de echtgenote van de eerste advocaat, die uit lijfsbehoud Indonesië moest ontvluchten. Een vreemde gang van zaken, die in strijd is met ieder rechtsgevoel!

HOLLAND

De hemel groots en grauw,
daaronder het geweldig laagland met de plassen;
bomen en molens, kerktorens en kassen,
verkaveld door de sloten, zilvergrauw.

dit is mijn land, mijn volk;
dit is de ruimte waarin ik wil klinken.
laat mij één avond in de plassen blinken,
daarna mag ik verdampen als een wolk.

H. MARSMAN (1899-1940)

Uit: Poëzie (Querido, Amsterdam)

In het voetspoor der profeten

De levensweg van Sam de Wolff

Het is stellig geen toeval, dat de politieke autobiografie, een ten onzent weinig beoefend genre, betrekkelijk veel beoefenaars van socialistische huize telt. Daar ervoer men niet alleen aan eigen leven en loopbaan de opgang van een heel volksdeel, daar was men zich bovendien bijzonder bewust van het historisch proces, waaraan men deel had; invloed ongetwijfeld van de sterke historische inslag van het Marxisme. In dit verband moet er niet zo heel veel nodig zijn geweest om de Marxistische veteraan De Wolff tot het te boek stellen van zijn levensherinneringen te brengen. Gelukkig in elk geval, dat hij het gedaan heeft. Want deze terugblik op een veelbewogen leven is niet alleen een kostbare bron voor de kennis van een belangrijk stuk Nederlands volksbestaan, hij is tevens en bovenal een getuigenis van een diep en rijk stuk menselijkheid, een *document humain* in de beste zin van het woord. *)

„Een wonderlijke kerel!” noemde een van zijn oude medestrijders hem. „Hij heeft menigeen van ons harde en bittere dingen gezegd en vele deuren denderend achter zich dichtgeslagen. Maar toch houden wij allemaal van hem, omdat . . . hij een stuk van ons geweten is.” Wat Eduard Polak van de persoon zegt, geldt ook voor zijn boek. Want ook dat heeft zijn wonderlijke kanten en ook daarin worden heel wat oude rekeningen opgediept en nog eens op hardhandige wijze vereffend. Geen zonderlinger verzuchting dan ook dan de opmerking, dat „mémoires het nadeel hebben, dat zij zich niet voor polemiek lenen”. Het boek zit er van begin tot eind vol van en is bovendien aanhoudend in een polemische geest geschreven. De Wolff heeft zo enkele „bêtes noires” en zij worden niet gespaard. Met name heeft ook het moderne humanisme, evenals trouwens het socialisme van de P.v.d.A., het nogal eens bij hem te verduren. En toch, al voelt men er zich zelf bij betrokken en zelfs in getroffen, kan men het de schrijver en zijn boek nauwelijks kwalijk nemen en zeker niet nahouden. Daarvoor zijn beide te door en door menselijk.

Daarmee trouwens ook weer niet onfeilbaar en onkwetsbaar. Wat ons hier tegemoet treedt, is de met hart en ziel overtuigde, strijdbare Marxist, die zich ten volle met zijn leer identificeert en dat is waarlijk geen schaapsvacht. Zoals hij zijn Jood-zijn en zijn socialisme nergens onder stoelen of banken steekt, zo brengt hij ook zijn Marxisme overal aan te pas. Te

pas en te onpas, moet men zeggen. Want wanneer hij een levendige schets geeft van zijn Friese milieu van oorsprong, hij werd in 1878 in Sneek geboren, ontsiert hij bepaald de op zichzelf kleurige schets van het opkomende socialisme aldaar door een Marxistische polemie, die er niet alleen met de haren is bijgesleept, maar bovendien allerminst overtuigt. Hetzelfde geldt voor een wel uiterst gekunstelde, „Marxistische” verklaring voor het monotheïsme in Palestina, die in de boeiende beschrijving van zijn Joodse jeugdmilieu wordt ingelast. Veel waardevoller immers dan als aanloop tot een dubieuze godsdiensttheorie is het als sleutel tot heel de persoonlijkheid van De Wolff, wanneer hij ons vertelt hoe zijn Joodse godsdienstonderwijzer hem de prachtige passages uit Deuteronomium (8, vs. 7 t/m 9) inprentte, waarin het Joodse volk zijn „land van belofte” wordt voorgetoverd. Niet voor niets immers is het titel en hoofdmotief voor deze hele levensschets geworden!

Hier te gaan polemiseren heeft geen zin. Persoonlijk hebben wij met de auteur meer dan eens van gedachten gewisseld en daaraan herinneringen behouden van prettige en ook wel eens onprettige aard. Merkwaardig is in dit verband, hoe ons beider herinnering aan een stormachtig debat vlak vóór de Duitse overval, op de avond van de 4de Mei 1940, even ongunstig is, maar met tegengestelde strekking. Want terwijl De Wolff van een smartelijke ervaring spreekt, omdat men zijn Marxisme in de voor hem dierbaarste kant daarvan, nl. het humanisme, op volgens hem onwaardige wijze aantastte, bleef ons (ten onrechte hier persoonlijk in de religieus-socialistische hoek gezet) de bittere nasmaak bij van een discussie, die door volstrekte onzakelijkheid en onwil tot begrip van Marxistische zijde, volkomen onvruchtbaar bleef.

Dit hele hoofdstuk, over „De Marxistische theorie en de Humanistische levensbeschouwing”, zou hier eigenlijk aan de orde moeten komen. Het onderwerp op zichzelf is dit, maar dan uiteraard met meer „ruimte”, in meer dan één zin, ten volle waard. Maar wat De Wolff hier geeft is geen discussie, maar een reeks emotionele uitbarstingen, niet zonder de lading van allerlei ressentimenten, waaraan men in geestelijk opzicht geen houvast heeft. Meer dan ooit wordt hier de indruk bevestigd, dat voor iemand als De Wolff, hij moge nog zo vaak u be-

zweren, dat het enkel om een denkmethodode gaat, het Marxisme veel meer is dan dat; dat het een leer, een levenswet, een gesaeculariseerd geloof is. Op gevaar af te worden misverstaan, kan men niet nalaten, in heel deze geëmotioneerde, soms zelfs geëxalteerde hantering en verdediging van wat niet anders dan een strikt wetenschappelijke maatschappijtheorie beweert te zijn, een stuk Joodse erfenis te zien, die dan voor heel het Marxisme geldt, ten goede en ten kwade. Het is stellig de moeite waard, maar hier onmogelijk, de invloed van de Thora, zelf merkwaardige combinatie van leer en wet, van gebod en profetie, en van heel het Joodse denken op het Marxisme na te gaan. Er is in dit verband een belangwekkend onderscheid te releveren tussen het meer objectieve Griekse denken, dat afstand tot het object bewaart, en het Joodse, participerende, dat éénwording eist (cf. dr. W. den Boer, in *Benaderbaar Verleden*, Leiden 1952).

De Wolff treedt, hij gaat er trots op, in elk geval geheel in het voetspoor der profeten. Zowel in zijn wetenschappelijke arbeid, die voor hem zijn bekroning vindt in de voorspellingen waartoe hij hem, met name t.a.v. de crisis van 1929, in staat stelde, als in zijn diepst bewogen, persoonlijke levensmomenten. Zelfs in dit boek, een voortdurende, maar toch niet hinderlijke getuigenis trouwens, kan hij het niet laten. Ondanks de vervulling van het ook door hem vurig beleden Zionistisch verlangen in het jonge Israel, blijft hij zich voelen vóór het beloofde land, dat alleen een socialistische wereld kan zijn. Misschien zit hierin toch een tweespalt, die hij zo hardnekkig voor zijn tweërlei vaderlanderschap loochenen wil. Maar een tweespalt, die tevens als met een bijzondere dimensie verdiepend en verrijkend werkt.

Dit boek heeft zijn tekorten, hier en daar ook op feitelijk gebied. Maar het is in al zijn eenzijdigheid en geladenheid zo vol geestesflonkeringen en diepmenselijke ervaringen, zo vol echt-Joodse humor en in leed en strijd verworven wijsheid, dat men er niet spoedig over uitgepraat kan raken en het in elk geval aan tallozen, vooral jongeren in deze soms uitzichtloze na-oorlogstijd, in handen wenst. Hier spreekt een waarachtig humanist, dóór en ondanks zijn Marxisme; een man, door veel verguizing en miskenning verbitterd maar ook gesterkt; een mens, door tegenslag en ontgoocheling getroffen, maar ook gelouterd. Een gelovige, trouw aan zijn profeten en vol vertrouwen op het beloofde land.

B. W. SCHAPER

*) S. de Wolff, Voor het land van belofte, Een terugblik op mijn leven. (G. J. A. Ruys, Bussum; prijs geb. f 8.90).

Beloning na het zwoegen

Men zegt wel eens wat spottend: „In de zomer neemt de ene helft van het Nederlandse volk de andere helft examen af!” Dit is natuurlijk, zoals wel meer met wat „men zegt”, zeer overdreven, maar een feit is toch, dat in de meeste Nederlandse gezinnen omstreeks deze tijd een zekere spanning heerst. Een van de kinderen moet een examen afleggen of er wordt extra hard gewerkt om over te gaan naar een hogere klas. Veel tijd om voor ontspanning een boek te lezen blijft er naast het noodzakelijke huiswerk niet over. Vooral de eind-examencandidaten komen meestal niet verder dan de boeken die ze voor de literatuurlijsten moeten lezen.

Een meisje dat ook tot de examenslachtoffers behoort, vertrouwde me toe dat ze nog net tijd had voor de krant, „maar dan alleen de bioscoopadvertenties en natuurlijk Tom Poes!” Gelukkig blijft dit niet zo, en hoewel men wel eens hoort beweren dat deze jeugd nooit meer een boek zal inkijken, valt dit in de praktijk erg mee. Na deze drukke tijd waarin vaak onder hoogspanning gewerkt is, volgt de ontspanning waarin het boek ook weer zijn plaats vindt.

Is een goed boek ook niet een heerlijk geschenk om te ontvangen als beloning voor maanden lang zwoegen? Ik zal hier enkele boeken noemen en toelichten die zeker als geschenk blij aanvaard zullen worden.

Om bij de jongeren te beginnen: „*Het zonderlinge testament*”, door L. Roggeveen. Een gezellig Hollands gezin, een verstrooide oom, een huisgenoot die alle prijsvragen oplost, een jongeman die van een rijke oom een speeldoosje erft, dat bovendien nog stuk is – hier zijn alle voorwaarden aanwezig voor een aardige jongensdetective. De tweelingen Ton en Rob „ruiken” als het ware de geheimzinnigheid rondom het speeldoosje en brengen dan ook de zaak aan het rollen. Alles loopt goed af, maar niet nadat er op meer dan één wijze is nagedacht; er wordt ook veel gelachen, want de familie Ambrosius heeft veel gevoel voor humor. Een kostelijk boek voor jongens van ± 11 jaar.

Op een heel ander niveau ligt het boek van Max Voegeli „*De wonderlamp*”. Dit boek dat in Zwitserland de Schillerprijs ontving en het praedicaat „Het beste jeugdboek van het jaar”, speelt in de romantische sfeer van het Bagdad uit de tijd van Kalief Haroen-Al-Rashid. Het verhaal van de sprookjesverteller op de markt over Aladins wonderlamp, die geluk brengt aan degene die hem vindt, maakt op Ali de kleine bedeljongen grote indruk. Hij besluit de lamp te gaan zoeken, opdat hij ongestoord met zijn Grootje in rijkdom kan leven. Om zijn doel te bereiken vraagt hij aan iedereen raad en monstert tenslotte op het schip van Sindbad de zee-man, om te zoeken naar het geheimzinnige eiland Quala, waar de wonderlamp zich moet bevinden. Op deze reis beleeft hij veel avonturen, hij ontmoet de oude Asoka die al jarenlang zoekt naar de ontvoerde prins Ahmed van Hindostan.

Deze kennismaking gaat zijn leven beïnvloeden. Als het schip is teruggekeerd van de reis, volgt men in ademloze spanning de vlucht voor de politieruiters die steeds weer opduiken. Als Ali dan eindelijk bij de wijze kluisenaar komt om raad te vragen hoort hij dingen die niemand

hem ooit tevoren verteld heeft. „Want”, zegt de kluisenaar, „alleen hij die een oprecht hart heeft zal het wonder vinden. Alleen als je hart waarachtig is... alleen dan zal het wonder gebeuren; anders zul je niets dan een gewone lamp vinden”. Met deze wijsheid in zijn hart gaat Ali naar huis om te ontdekken, dat hij het wonder veel te ver gezocht heeft. Hij vindt de wonderlamp en hij vindt nog méér, want hij gelooft in het wonder van de werkelijkheid.

Dit is het verhaal van Ali de bedeljongen – maar zoekt niet ieder kind naar „het wonder”? Wordt het niet meestal veel te ver van huis gezocht? Het is vaak veel dichterbij dan we vermoeden. Dit boek is mede door de taal en de aardige illustraties een kostbaar bezit voor jongens en meisjes van ongeveer 12 jaar.

Een origineel, warm-menselijk verhaal over een Italiaanse familie in een Amerikaanse stad, is „*Rossy, dat krantenkind*” van A. Rutgers van der Loeff-Basenau. De hoofdpersoon is Rossy, die zo graag danst en om haar ouders te helpen, 's avonds kranten rondbrengt. Het meisje dat haar zusjes uit hun brandende huis weet te redden en hierdoor zwaar gewond in het ziekenhuis terecht komt, leert het verdriet dat over haar jonge leventje komt aanvaarden. Elk meisje van 11 tot 15 jaar zal zich dan ook aange trokken voelen tot Rossy, die ondanks de verwikkelijde wensdroom, toch liever het „krantenkind” dan het „kind uit de krant” wil zijn.

Misschien wordt er na een moeilijk geschiedenisproefwerk gezocht: „Nooit meer een geschiedenisboek!” Een boek als „*Spionnen in het rijk van Atilla*”, van Sjoerd Leiker geeft ook geschiedenis en zelfs achterin een overzicht van historische feiten. Het geheel is echter geenszins droog of vervelend, integendeel – de schrijver weet ons terug te voeren tot de dagen van de ondergang van het Romeinse rijk en de grote volksverhuizing veroorzaakt door de optrekkende legers van de gevreesde Hunnen-koning Atilla. Met de kleine cohorte bestaande uit Friezen in dienst van Rome, beleven we deze woelige tijd mee. Het optrekken van de Hunnenlegers op de watervluggen paarden, de angst van de verjaagde bevolking, de spanning en avonturen van de spionage in het door de vijanden bezette gebied. We zien ook, hoe de dappere bisschop van Orleans stand houdt in zijn stad, ondanks verraad binnen de muren. Het boek geeft uitstekend de sfeer van de tijd van oorlogen en verraad, die echter ook een tijd is van moed en doorzettingsvermogen. Zeer aan te bevelen voor jongens, ± 14 jaar.

Een verhaal voor meisjes uit de tijd van de Romeinse keizer Hadrianus is „*Lavinia*” door C. D. Snedeker. Het is het verhaal over een Romeins patriciërsgezin, dat, bij de keizer in ongunst geraakt, uit Rome verbannen wordt naar Brittannië. Voor belangstellende meisjes een aantrekkelijke geschiedenis uit lang vervlogen tijden. (14 jaar e.o.)

Voor de oudsten (16 jaar en ouder) nog drie andere boeken, die zeer zeker de moeite waard zijn. „*Voorspel*”, door Miep Schröder-van Gogh. Deze meisjesroman beschrijft een jaar uit het leven van drie zusjes uit het muzikale gezin Jenner. Drie meisjes met zulke uiteenlopende karakters dat botsingen niet te voorkomen zijn. Eefje, de oudste, die zo gesteld is op een verzorgd uiterlijk en goede manieren, kan maar heel moeilijk aanvaarden dat ze zich vergist heeft in wat ze dacht dat de grote liefde voor haar was. De vrolijke, kern-gezonde Marian, die altijd klaar staat om anderen te helpen en tenslotte Guusje, het wonderkind, dat

een uitgesproken talent heeft en al vroeg slechts één ideaal heeft, n.l. eens een beroemde concertpianiste te worden. Op de achtergrond staat het gezin Jenner met de prettige verstandhouding tussen ouders en kinderen, een gezin dat de moeilijkheden opvangt. Dit ene jaar met zijn ups and downs is inderdaad een „voorspel” voor het leven dat deze drie meisjes dan ook rustig tegemoet durven gaan.

In „*De oude man en de zee*”, van Ernest Hemingway, lezen we in een uitstekende vertaling het ontroerende verhaal van de oude visser, die zo weinig geluk heeft bij de vangst. De hulp van een jonge vriend slaat hij af, wanneer hij ver de zee op gaat om het nóg eens te proberen, dit keer misschien met meer geluk. Het schijnt niet voor hem weggelegd te zijn. Werumeus Buning schrijft in zijn voorwoord: „Alles gaat hem verkeerd, zelfs als hij de vis vangt van zijn leven, maar ze verspeelt aan de haaien, en hij wordt grootser naarmate hij kleiner wordt; een mens in zijn eeuwige strijd, met rauw gekerfde handen, doodvermoeid en niets bereikend dan de roem dat hij het naakte geraamte van de zwaarste zwaardvis die ooit of te immer gevangen is op strand brengt in een klein vissersdorp... Een verhaal van hoe de mens toch en te allen tijde doet wat hem te doen staat, wat ook de tegenstand zij.”

„*Maoeno*”, van Robert Crottet, is het verhaal van een rendier-koning der Noordelijke steppen en wouden – en de mooie vriendschap tussen hem en de jongeman Vaino, die de roepstem van zijn hart volgt en op reis gaat, tot hij terecht komt bij de Skoltlappen. In een prachtige beeldende taal wordt ons verteld over het leven van deze Lappen in het dorp Suenjel, hun grote vertrouwen in de meester over leven en dood en hun rustig opgewekt aanvaarden van alles wat het mooie leven geeft. Een boek om te lezen en te herlezen.

P. M. DE HAAS

- L. Roggeveen. *Het zonderlinge testament*. Van Goor. f 3.95.
- M. Voegeli. *De wonderlamp*. Ploegsma. f 4.50.
- A. Rutgers van der Loeff-Basenau. *Rossy, dat krantenkind*. Ploegsma. f 4.50.
- S. Leiker. *Spionnen in het rijk van Atilla*. Stenvert. f 4.90.
- C. D. Snedeker. *Lavinia*. Bigot & van Rossum. f 1.50.
- M. Schröder-Van Gogh. *Voorspel*. Roelofs van Goor. f 4.90.
- E. Hemingway. *De oude man en de zee*. Strenght. f 5.90.
- R. Crottet. *Maoeno*. Van Loghum Slaterus. f 5.–

Het is de redactie van „Mens en Wereld” een behoefte haar dank en vreugde te uiten over de rede, die Koningin Juliana Zaterdag 18 Juni tot de Nederlandse jeugd heeft gehouden en die uitvoerig in alle dagbladen is gepubliceerd. Dank, omdat Hare Majesteit de problemen van overbevolking, ondervoeding en hulp aan onderontwikkelde gebieden – die vermoedelijk de eerste slachtoffers zullen zijn van de nood, welke uit overbevolking en ondervoeding spruiten – zo klaar heeft gesteld. Vreugde, omdat de Koningin in zo warme woorden een beroep deed juist op hen die een wereld met redelijker welvaartsverdeling zullen moeten bouwen. Enkele dagen geleden is de commissie, die het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond indertijd benoemde ter bestudering van vraagstukken, die de Koningin nu op bijzondere wijze aan de orde heeft gesteld, gereed gekomen met haar rapport. Wij hopen hierop spoedig uitvoerig terug te komen.

IN GOED GEZELSCHAP (9)

Michel de Montaigne

Wanneer Michel de Montaigne vandaag nog leefde, zou hij waarschijnlijk geen lid zijn van het Humanistisch Verbond. Wij kunnen ons in de eigenaardige verhouding, waarin de humanisten uit de zestiende eeuw tegenover de kerk stonden, moeilijk meer verplaatsen. Montaigne zelf geeft er een verklaring van. „Wij zijn Christenen zoals wij Fransen of Duitsers zijn”, schrijft hij, „wij ontvangen onze godsdienst naar onze gebruikelijke zeden, precies zoals de belijders van andere godsdiensten de hunne ontvangen.”

Ontvangen boeken

- „Alarm voor het avondland” – Anton Zischka. Uitgave: Ned. Boekhuis. Prijs: f 7.90;
- „Amsterdam die grote stad” (vijfde druk) – Anne H. Mulder. Uitgave: Querido en Wereldbibliotheek;
- „Een avond in het cholerajaar” – Alexis Ha-reng. Uitgave: Meulenhoff. Prijs: f 6.90;
- „Bekentenissen van de oplichter Felix Krull” – Thomas Mann. Uitgave: Querido. Prijs: f 10.50;
- „Dokter Windom's keuze” – James Ramsey Ullman. Uitgave: F. G. Kroonder. Prijs: f 7.90;
- „De dood in Venetië” – Thomas Mann. Uitgave: Querido (Salamander-serie);
- „De Duitse tijd” – J. Meulenbelt. Uitgave: Bruna. Prijs: f 2.50;
- „Franse caprices en Franse soldaten” (tweede druk) – Anne H. Mulder. Uitgave: Querido en Wereldbibliotheek;
- „Het was een vreemde nacht” – Albrecht Goes. Uitgave: W. ten Have. Prijs: f 3.90;
- „Kort en bondig – alles over het huwelijk” – dr Edward Podolsky. Uitgave: Schoonder-beek. Prijs: f 4.90;
- „Politiek en vrede” – J. Suys. Uitgave: Van Loghum Slaterus;
- „Privé-feest” – Frans Babylon. Uitgave: De Beuk. Prijs: f 2.90;
- „Raja-Yoga” – Swami Vivekananda. Uitgave: N. Kluwer. Prijs: f 6.75;
- „Een ruiker camelia's, geplukt in het Parijs van de romantiek” – Anne H. Mulder. Uitgave: Querido. Prijs: f 6.90;
- „Vaderland in de verte” (vierde druk) – A. Romein-Verschoor. Uitgave: Querido. Prijs: f 8.50;
- „De visgier” – Catharina van der Linden. Uitgave: Van Loghum Slaterus.

Aan de meeste van deze boeken zal later een uitvoeriger beschouwing worden gewijd.

Zoals ieder ook zijn eigen koning vereert en zijn eigen vlag, zonder dat dit iets met zijn diepste innerlijk heeft te maken, – zo „hoort” men nu eenmaal bij zijn eigen kerk. En bij die kerk behoren de geestelijken, die voor ons uitmaken, wat wij moeten geloven en bidden. De godsdienst is „heilig” in de oorspronkelijke zin van het woord, dat „afgezonderd” betekent. Hij behoort niet tot het „gewone” leven, waaraan de „leek” aldus al zijn aandacht kan besteden, terwijl hij de priester laat zorgen voor de bemiddeling met God. Zoals men aan de dokter de zorg voor zijn lichaam overlaat en zich niet verdiept in medische problemen, zo schuift men de zorg voor zijn zieleheil af op de geestelijke. Men vervult zijn godsdienstplichten op dezelfde wijze waarop men de pillen slikt, die de arts voorschrijft.

Zo krijgt de zestiende-eeuwse humanist vrij spel om het aardse onbekommerd voor zijn rekening te nemen. Maar op dat gebied laat hij dan ook kerk noch priester toe. Daar heerst onbelemmerd de rede of het verstand. Hierin voelt iemand als Montaigne zich heer en meester. „Mijn verstand is niet geschikt, om te buigen; daar dienen mijn knieën voor!”, zegt hij. En uit dit éne zinnetje proeven wij reeds de onvervaardige realist met zijn ironische geestesinslag.

Michel de Montaigne, van moederszijde uit een Portugees-Joodse familie gesproten, en zoon van een gefortuneerd edelman, kon zich een ambteloos leven veroorloven en zich hierdoor geheel wijden aan het spel van zijn bespiegelende geest. Op 28 Februari 1533 zag hij het levenslicht onder de vrolijke zon van Zuid-Frankrijk. Na aan verschillende universiteiten te hebben gestudeerd, en bij de rechterlijke macht, bij het leger en als burgemeester van Bordeaux met de maatschappij kennis te hebben gemaakt, trok hij zich in de torenkamer van zijn kasteel terug en bespiedde van daar de wereld beneden. Zijn bevindingen stelde hij te boek in een drietal bundels Essais, die zelfs in onze „moderne” tijd nog „modern” aan doen. En die zich van de meeste verhandelingen onderscheiden door het boeiende van hun stijl en inhoud.

Hij schrijft kort en krachtig en recht op de man af. Mensen, die ingewikkeld en onbegrijpelijk schrijven, zijn volgens hem zelf nog verward in hun ideeën. Als men wat te zeggen heeft, vindt men de eenvoudige uitdrukking daarvoor. Al is men een visvrouw, toch zal ieder hetgeen men wil zeggen verstaan. Als men het eerst zelf maar verstaat!

Merkwaardig, dat zo'n man uit de zestiende eeuw reeds gepropageerd heeft, wat eerst in de laatste tientallen jaren ten onzent bijv. door Jan Ligthart en wie na hem kwamen als hervorming van het onderwijs is bepleit. Geen lichamelijke straffen, de school een oord van vreugde in plaats van een gevangenis; geen schoolmeesterij maar contact met het leven; geen op-hoping van geleerdheid, maar begrip van het wezenlijke. De ervaring gaat bij hem vóór het begrip. Niet met boeken sjouwen als een ezel met een pak op de rug, maar de inhoud verteren als voedszaam gras. „Alles wat zich aan ons oog voordoet, is een voldoende leerboek”. Zich niet vergenoegen met het kijken naar geschilderde vijgen, maar de echte vijgen zelf proeven.

Zo komt deze waarheidszoeker tot een empirische wijsbegeerte, die principieel verschilt van wat hij noemt „de haarkloverijen der redenaarkunst”. En wat hij aan dit ervarings-onderzoek onderwerpt, is in de eerste plaats de mens. En wel de mens, die hijzelf is. Een en ander object van onderzoek dan zichzelf heeft niemand. Maar dit is niet erg, want zoals jezelf bent, is de ander ook! „Iedere mens draagt in zich de gehele vorm van het mens-zijn.”

Is deze mens een standvastig gegeven? Integendeel: veranderlijk als een kameleon. Elk ogenblik geeft van hem een nieuwe indruk. Daarom zegt Montaigne dan ook: „Ik schilder niet het zijn, maar het voorbijgaan.” Gelijk de mens is heel het leven, heel de wereld ook, een steeds vloeiende stroom. Daarom beperkt de schrijver zich door te verklaren: „Ik stel niets vast; ik begrijp het niet!”

Dit ruiterslijk bekennen van de menselijke onkunde trekt de lezer ook zo bijzonder aan in de geschriften, waarin de bespiegelende kasteelheer zijn ervaringen tot wat hij noemt „een hutspot” verwerkt heeft. Van alle stelselmatigheid is hij bang; het leven is niet stelselmatig. Hij kan slechts enkele flitsen opvangen. „Wat weet ik?”, is zijn leus. En „de pest voor de mens is de mening, dat hij er achter is!”

Dit besef leidt automatisch tot verdraagzaamheid. Denk eens aan: deze man verklaarde vierhonderd jaar geleden reeds, dat hij alle mensen als zijn landgenoten beschouwde: „Ik omhels een Pool zo goed als een Fransman; de nationale band acht ik minder dan de algemeen-menselijke”. Zijn houding jegens de gekleurde volken, die toen nog maar amper waren ontdekt en als „wildernissen” werden aange-gaapt, kan menigeen onzer tijdgenoten nog tot voorbeeld strekken. Er bestaat volgens hem geen wildheid of barbaarsheid, „als men tenminste geen barbaarsheid noemt wat in eigen land ongebruikelijk is.” Toen de Spanjaarden Mexico en Peru veroverden, toornde Montaigne tegen hen, die „met de donder van het geschut optrokken tegen een kinderlijke wereld, onder het mom van vriendschap en trouw.” „Welk een verbetering en hervorming voor allen en alles zou het geweest zijn”, zegt hij, „als de onzen, die daar het eerst zijn verschenen, door hun voorbeelden en handelingen deze volken tot bewondering en navolging van de deugd hadden weten te brengen en tussen hen en ons een broederlijke en doordachte gemeenschap hadden weten te vestigen”.

Michel de Montaigne, geen profeet, geen wijsgeer, geen moralist, doch naar zijn volle besef maar een mens. Voor het simpele mens-zijn schaamt hij zich niet. „Niets is rampzaliger, niets ook verhevener dan de mens”, heeft hij op een zolderbalk van zijn torenkamer geschilderd, „De gemeenste onzer ziekten is ons bestaan te miskennen”, heet het in zijn Essais. Ziel en lichaam? „Het is geen lichaam; het is een mens, die wij opvoeden”. Het alleen maar mens zijn is niet verachtelijk; „want het is ten slotte ons wezen; het is ons alles”. „Al gaat men op nóg z'n hoge troon zitten, men zit ten slotte toch op zijn achterste!” En de „mens” van 1555 en die van 1955 begrijpen elkaar ondanks de afstand der eeuwen!

H. G. CANNIEGIETER

Het Zonnebloemwerk

De belangstelling voor het Zonnebloem- en Mater Amabiliswerk groeit met de dag. Het is een combinatie van jeugdzorg en onderwijs speciaal ten behoeve van de vrouwelijke fabrieksjeugd. Het lot van het fabrieksmeisje vervult velen met zorg. De gevaren, welke het meisje bedreigen, hebben meer geappelleerd aan het verantwoordelijkheidsgevoel dan de positie van de jongen in de fabriek.

Er is dan ook wel heel moeilijk een schakel te vinden tussen het werk in de fabriek en de taak van de toekomstige huisvrouw. Het meisje leert op de fabriek weinig of niets, waaraan zij als huisvrouw nog iets kan hebben en over het algemeen gaat er van het fabriekswerk ook weinig persoonlijkheidvormende kracht uit. In dat hiaat moeten de Zonnebloem- en Mater Amabilisscholen enigszins voorzien.

De basis van het werk wordt gevormd door cursussen van vier uur per week. Zij worden gegeven in werktijd (voor de fabrieksmeisjes althans, tegenwoordig zijn er ook avondcursussen voor kantoormeisjes, winkelpersoneel enz.). Bij de dagcursussen worden de lesuren bij voorkeur aaneengesloten op een hele middag of een ochtend gehouden. Het loon wordt doorbetaald en de werkgever verstrekt ook nog een gedeelte van het cursusgeld. Het meisje betaalt zelf ook iets en de overheid subsidieert.

Het Mater Amabiliswerk is speciaal voor katholieke meisjes en het Zonnebloemwerk (ook wel Goudsbloem, Sleutelbloem of i.d. genaamd) is voor de overigen. De cursussen hebben natuurlijk een lesrooster, maar U moet de voornaamste betekenis ervan zeker niet zoeken in het bijbrengen van kennis en vaardigheid. Hoofdzaak is de persoonlijkheid van het meisje enigszins te vormen, haar wat levensstijl bij te brengen en ook de meer vrouwelijke kant van haar wezen, die in de fabriek wel eens wat in de verdrukking komt, tot ontplooiing te brengen.

Op het rooster zijn koken en naaien de hoofdzaak. Verder worden kinderverzorging en opvoeding, wasbehandeling, woninginrichting, budgetering e.d. gegeven. Maar behalve deze typisch huishoudelijke vakken geeft men aan veel cursussen ook sexuele voorlichting, staatsburgerlijke vorming en een vak, dat soms „ethische vorming”, soms „levensvragen” gedoopt is. Deze vakken hebben niet ten doel het meisje vol te proppen met kennis, maar om haar belangstelling bij te brengen voor allerlei problemen, waarmee een mens in de maatschappij nu eenmaal te maken krijgt.

Evenveel zorg als aan de eigenlijke lessen

wordt er besteed aan het „samen leven” tijdens de cursussen. Om de cursussen heen ontwikkelt zich een soort geleide vrijetijdsbesteding. Filmavonden, kampweken in de zomervacantie, samen zwemmen, gezamenlijk gevierde Kerstfeesten; een door de meisjes voorbereid etentje aan het eind van de cursus voor werkgevers, leerkrachten en bestuursleden soms gecombineerd met een modeshow van de op naailes gemaakte kleding. Hier en daar verrijzen clubhuizen, waar de meisjes van de cursus hun vrije avonden kunnen doorbrengen. Daar krijgen ze een idee van eenvoudig en smaakvol gemeubileerde kamers en een doelmatig ingerichte keuken.

Nu het werk voor de meisjes vaste vorm gaat aannemen, gaat men zich afvragen waarom er voor jongens ook niet zo iets is. Met de voorbereiding van het jongenswerk is men begonnen en op enkele plaatsen zijn al cursussen aan de gang.

Met deze schets in telegram-stijl heb ik getracht U een indruk te geven van de manier waarop het Zonnebloem- en Mater Amabiliswerk wordt georganiseerd. Misschien kunt u zich hieruit enigszins een idee vormen van het belang van dit werk. Het gaat er uiteindelijk om, mee te helpen te voorkomen, dat zich in ons volk een soort woestijn vormt. Een woestijn van mensen, die bijna iedere binding met de elementen onzer cultuur missen en wier levenshouding hoofdzakelijk gekenmerkt wordt door negatie.

U kunt zich voorstellen hoe belangrijk de geestelijke instelling is van de mensen, die achter dit werk staan. Neen, nu ga ik beslist niet betogen, dat ook dit werk weer noodzakelijk moet gebeuren „op levensbeschouwelijke grondslag”. Tja, de katholieke meisjes hebben hun eigen cursussen, dat schijnt in Nederland nu eenmaal niet anders te kunnen. Maar een verdere splitsing naar de overige groeperingen lijkt weinig reëel. Het is, zoals ik een leerkracht voor ethische vorming (toevallig een dominee) eens ongeveer heb horen zeggen: „Als we een afzonderlijke neutrale en een Christelijke cursus hadden, zou mijn vak voor beide cursussen op precies dezelfde wijze gegeven worden.”

De kinderen, die de cursussen volgen, zijn meestal zo ver verwijderd van de geestelijke grondslag van welke zuil dan ook, dat het dwaasheid is, hier de verzuiling in de hand te gaan werken. Deze afwezigheid van iedere bewuste levenshouding vormt de noodzaak van het werk, maar de open-

heid van deze jeugd maakt het werk ook zo aantrekkelijk. Want vergist U zich niet, het fabrieksmeisje is niet onbereikbaar voor iedere invloed ten goede. Ze wil heus wel praten en trachten mee te denken, als je maar weet aan te knopen bij haar eigen problemen en van daaruit, in haar eigen tempo, tracht te komen tot het algemene aspect van de zaak. Het gaat bij de vorming van de jeugd – zoals trouwens bij iedere opvoeding – om wat men haar praktisch vóórleeft, de wijze waarop de leerkrachten elkaar en de meisjes tegemoet treden, de manier waarop de leerkracht in de discussie iedere mening tot haar recht laat komen en eerbiedigt, zonder zijn eigen opvatting onder stoelen of banken te steken.

Voorzover mijn ervaring, verkregen door het lesgeven bij het Zonnebloemwerk, strekt moet ik zeggen, dat ik de indruk heb, dat het fabrieksmeisje over het algemeen beslist niet zonder zin voor de realiteit is, maar dat zij het vermogen mist, haar problemen in groter verband te zien. Je hoeft bij haar niet aan te komen met politiek, vakbeweging of vrouwen-emancipatie.

Maar als je begint met wat haar belangstelling heeft, n.l. het huwelijk, dan blijkt ze soms verbluffend nuchter tegenover de dingen te staan. Uitgaande van de dagelijkse zorgen van de gewone huisvrouw kan men dan soms komen tot politiek, vakbeweging en vrouwen-emancipatie, zonder dat dit weerstanden oproept! Het is daarbij dan noodzakelijk, dat men blij geeft de mening van het meisje zelf over deze onderwerpen, hoe onbeholpen ook geformuleerd, volkomen te eerbiedigen.

Ik meen, dat juist de humanistische levenshouding een goede basis biedt voor contact met deze jeugd, omdat deze houding niet te zwaar belast is met alle mogelijke vooropgezette dogmata en beginselen, en een grote mate van bereidheid kan opbrengen tot het aanvaarden van de ander in zijn anderszijn. Het humanisme biedt de mogelijkheid een houding van vertrouwen en verantwoordelijkheid vóór te leven, zonder dat daarvoor het bezit van een hele serie zekerheden nodig blijkt, die voor het grootste deel van deze jeugd toch niet aanvaardbaar zijn. Wij, humanisten, behoeven hier niet een afgebakend werkterrein te eisen, maar we hebben hier wel een grote verantwoordelijkheid. We hebben de plicht ons zelf bij dit werk in te schakelen en door ons met volle toewijding er aan te geven, onze bijdrage te leveren aan de ontplooiing en ontwikkeling van de fabrieksjeugd.

H. SINGER-DEKKER

RADIOLEZING

Dr J. P. van Praag spreekt op Donderdag 30 Juni, 's avonds van 8.05 tot 8.15, voor de AVRO over „De andere vraag”.

Vrijzinnig pleidooi voor humanistische geestelijke verzorging in het leger

In het „Algemeen Handelsblad” van 25 Mei heeft „een medewerker” (de vrijzinnige predikant dr P. D. van Royen uit Driebergen), in een artikel over het tekort aan vrijzinnige predikanten in het leger, aangetoond dat rond 30 procent der niet-rooms-katholieke militairen als onkerkelijk moet worden aangemerkt. Volgens dr Van Royen is ongeveer 15 procent der niet-r.k.-soldaten vrijzinnig. In de huidige situatie — nu geen humanistische geestelijke verzorgers worden toegelaten en er een groot tekort aan vrijzinnige predikanten in het leger is — meent de schrijver te moeten concluderen, dat 45 procent der niet-rooms-katholieke militairen verstoken is van alle geestelijke verzorging. Letterlijk schrijft hij o.m.:

„Globaal vallen de niet-Katholieke militairen in twee helften uiteen, nl. de „Christelijken” en de „Humanisten”. Onder „Humanisten” verstaan wij behalve leden van het Humanistisch Verbond ook Christelijke Humanisten of Vrijzinnige Protestanten en de grote aantallen „onbewuste” of „ongeorganiseerde” Humanisten. Deze Humanistische groep van ongeveer 45 pct. moet het thans practisch zonder geestelijke verzorging in het leger stellen, terwijl de 55 pct rechtzinnige militairen niet minder dan 97 legerpredikanten bezitten. Bijna de helft van onze niet-Katholieke militairen moet het dus zonder geestelijke verzorging in eigen geest stellen.

Het komt ons voor, dat voor de 45 pct onverzorgde „Humanisten” een eigen organisatie ter behartiging van de geestelijke ver-

zorging moet worden opgebouwd naast beide bestaande organisaties voor Katholieke en Protestantse militairen, hoezeer die ook in bepaalde kerkelijke kringen op weerstand zal stuiten.”

Dr Van Royen wil ongetwijfeld in de laatste weergegeven alinea niet zeggen, dat er voor de humanisten en de enigszins met hen gelijk te stellen militairen geen enkele organisatie zou bestaan, die de geestelijke verzorging van deze grote groep ter hand zou kunnen nemen. Daar is het Humanistisch Thuisfront, dat thans echter niet ten volle zijn taak kan verrichten, omdat het nog niet in gelegenheid is gesteld — door het aanstellen van geestelijke verzorgers in het leger — te tonen waartoe het in staat is. Wij menen in dr Van Royens woorden te lezen een pleidooi voor het aanstellen van dergelijke humanistische geestelijke verzorgers en sluiten ons uiteraard ten volle daarbij aan.

Culturele dag in Blaricum

Daar zaten dan enige honderden toeschouwers, begunstigd door prachtig weer, gedurende zes uren in het openluchttheater, behorend bij het Meenthuis in Blaricum. Twaalf nummers telde het programma, variërend van koorzang tot gemeenschappelijke zang; en van heel goede kamermuziek tot cabaret op jeugdpeil (H.J.G.).

Het hoogtepunt van de dag was de opvoering van een tragedie van Euripides „Hippolitos”. Leerlingen en oud-leerlingen van dr A. Saalborn uit Bussum, voerden dit op, onder diens leiding. Het werd een prachtige opvoering. Als aankleding werd slechts gebruik gemaakt van Griekse gewaden. Maar de voordracht was zo meeslepend, dat de rest er makkelijk bijgedacht kon worden.

Een dag, om dankbaar te gedenken!

Een opvoering om te herhalen!

ELISABETH VAN RIET

Vrouwen en cadeaux

„N U heb ik iets moois voor U, mevrouw!” zegt mijn kruidenier tegen mij met een stralend gezicht, een Sint Nicolaas en Kerstman samen waardig, en houdt mij een plastic tas voor, waarin bij nader beschouwen schoonmaakartikelen geborgen zijn. Hij biedt mij echter niet de schoonmaakartikelen aan, noch prijst hij die om hun kwaliteit, hun billijke prijs of hun verzorgde verpakking. Nee, de tas wordt mij voorgehouden en hoewel ik helemaal geen tas nodig heb en deze werkelijk nooit de tas van mijn keuze zou zijn, voel ik dat ik dit toch de tas van mijn dromen behoort te vinden en dan zomaar cadeau, een buitenkansje, dat ik mij vooral niet moet laten ontglippen.

En rond kijkend in de kruidenierswinkel van vandaag zie ik mij geplaatst in een soort bazar, waar allerlei ganzeborden, ballen, zakdoeken, washandjes, plastic speelgoed als een soort scherm voor de eigenlijke artikelen van dit soort winkel opgesteld zijn. Zijn deze „cadeautjes” werkelijk de moeite waard? Zouden zij bij vrije aankoop gekozen worden? Ik meen zeker van niet.

Vindt de winkelier al deze lokartikelen in zijn winkel prettig en houdt hij er van de mensen hiermee te paaien in plaats van te kunnen wijzen op kwaliteit, prijs en goede verzorging? Ik weet zeker, dat hij deze „klungels” in zijn winkel verfoeit, alleen al om het werk, dat al deze immer wisselende bijkomstigheden met zich meebrengen.

Vindt de fabrikant dit prettig? Ik denk dat hij het in verband met een harde, verbeterde concurrentiestrijd noodzakelijk acht, terwijl de voortdurende zorg voor een immer wisselende verrassing als begeleidend verschijnsel van zijn artikel mogelijkheden te over in zich draagt tot een nachtmerrie te worden.

En wij vrouwen? Wat vinden wij?

Hebben wij een mening over de kwaliteit, de prijs, de verzorgde verpakking van een artikel of laten wij ons willig als instrument bespelen door elkander beconcurrerende machten?

Wie zijn wij, dat men meent dat wij van soep veranderen om een ganzebord, dat wij van zeep

wisselen om een bal of een plastic locomotiefje; dat de verrassingen, die wij voor ons gezin vergaren niet die van eigen keuze en eigen smaak zijn, maar gebonden aan puddingpoeder of beschuit?

Wie zijn wij dat men zo gemakkelijk organiseert op onze ontrouw aan een goed product, op onze wispelturigheid, ons gebrek aan vakkundig inzicht en geduld? Dat men bouwt op ons kinderlijk geloof in een cadeautje, in iets krijgen „zomaar voor niets”?

Wie zijn wij dat men in talrijke zaken meent voor ons te moeten sparen?

Wie zijn wij dat men het zo langzamerhand klaarspeelt een schijnwereld te organiseren, een wereld zonder kwaliteit, schijn-goedkoop, zonder persoonlijke smaak, zonder persoonlijke verantwoordelijkheid?

Het is niet de bedoeling om op deze plaats dit probleem in alle onderdelen te belichten, maar wel ligt het misschien op onze weg ons terdege te bezinnen op welke eigenschappen en vooral op welke tekorten van de menselijke geest deze cadeaustelsels heel vaak gebouwd worden.

ANNA

Gemeenschap Amersfoort

vierde tweede lustrum

De gemeenschap Amersfoort van het H.V. heeft het spits afgebeten van de reeks feestelijkheden, die ons wachten in dit jubileumjaar. Op 7 Juni 1945 al werd daar het Religieus Humanistisch Verbond opgericht, dat zich — nadat in Februari 1946 het Humanistisch Verbond werd gesticht — omzette in een bloeiende plaatselijke gemeenschap van het H.V.

Ronduit bekend: als alle komende festiviteiten zo goed slagen als het feest in Amersfoort, dan mag het H.V. uiterst tevreden zijn. Het zaaltje van „De Amersfoortse Gemeenschap”, dat de gemeenschap Amersfoort voor haar feestavond had gehuurd, bleek Dinsdag 7 Juni te klein: een aantal bezoekers was genooddaakt in de vestibule en een zij-serre plaats te nemen. Met kennelijke vreugde over dit bezoek opende ir P. Schut de bijeenkomst, waar prof. dr Garrit Stuiveling namens het hoofdbestuur van het H.V. („vreemd, dat dit zelf nog niet eens tien jaar bestaat”) de gemeenschap Amersfoort geluk wenste met haar jubileum, waar Siep Koning, goed begeleid door mevr. Jo v. d. Broek op ontroerende wijze een aantal liederen van Schubert zong, en waar mevr. C. Breebaart-Bruseker wéér toonde een uitnemende voordrachtskunstnares te zijn. Een aantal vertegenwoordigers van bevriende organisaties, van het gewest Utrecht en van enkele buur-gemeenschappen complimenteerde het bestuur van de gemeenschap Amersfoort. Ir Schut gaf, met gerechvaardigde trots, een overzicht van wat er in die tien jaar is verricht.

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bongers. Redactiesecretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie en advertenties: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht. Tel.: 10163. Postgiro 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,— p. jaar, voor niet-leden f 5,—. Buitenland f 6,—. Losse nummers: f 0.20.

„Aurora” boekte goede resultaten

De directie van de N.V. Levensverzekering-
maatschappij „Aurora” toont zich in haar
verslag over het jaar 1954 al bijzonder te-
vreden over de gang van zaken. Zij kon een
record in vooruitgang boeken en de bedrijfs-
winst bleek zeer bevredigend. Het aantal lopen-
de verzekeringen overschreed de 100.000. De
stijgende welvaart der bevolking weerspiegelt
zich dus in de resultaten van „Aurora”. Ook in
het lopende jaar is die ontwikkeling opwaarts
duidelijk merkbaar, constateert de directie.

Zij stelt de aandeelhouders voor het leeuwen-
deel van de bedrijfswinst (f 99.376.44 van het
totaal f 134.065.33) aan te wenden ter verster-
king van de extra reserve, welke dan „de for-
midabele hoogte zal hebben bereikt van bijna
15 % der op zeer veilige grondslagen berekende
premiereserve. Menselijkerwijs gesproken mag
dan ook worden aangenomen, dat deze extra
reserve haar functie van rampenreserve ook
onder ongunstige omstandigheden zal kunnen
vervullen. Het Fonds voor Sociale Doeleinden
stelde in 1954 de middelen beschikbaar voor
uitzending gedurende één week van 134 kinde-
ren van verzekerden naar een vacatiehuis.

De totale productie bedroeg in '54 f 7.752.707
(in het jaar daarvoor f 6.125.910), de totale af-
voer f 3.145.885 (f 2.776.701), de netto-voor-
uitgang dus f 4.606.822 (f 3.349.209). Het to-
taal verzekerde kapitaal bedroeg op 31 Decem-
ber 1954 f 33.287.593.

N.V. Levensverzekering-Maatschappij

AURORA (opgericht 1887)

Amsterdam - Herengracht 62 - Telefoon 47006-42878

Kapitaal-, Lijfrente-, Volksverzekeringen

en ... het veel gevraagde

Aurora Spaarcertificaat

(3% rente en een gegarandeerd spaarkapitaal ook na overlijden)

Vraagt vrijblijvend nadere inlichtingen

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op

toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie minimaal f 3.— p.j.

De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden.

Alle gewenste inlichtingen:

Hoofdkantoor Riouwstr. 186, Tel. 554797, 's-Gravenhage

Belasting-consultatiebureau

„Fiscaal instituut”

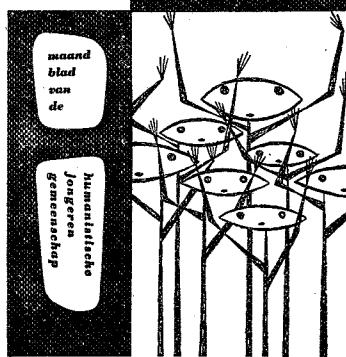
o.l.v. B. en T. M. Hamstra

Kantoren:

Groningen, Taco Mesdagstraat 42
Telefoon 26194

Zwolle, Wilhelminastraat 12
Telefoon 6278

LIBERTYN

wat leeft er onder de jongeren?

maandblad h.j.g.

redactie secr.: n. tuindorplaan 64
overveen

abonnement f 2.— per jaar

postgiro 584802 t.n.v. penning-
meester h.j.g. te rotterdam

Rooms gevaar

of Katholiek recht?

door dr. E. Brongersma en
dr. O. Noordenbos

207 pagina's

Gebonden f 6.90

Verkrijgbaar bij:

STICHTSCHE BOEKHANDEL

Nobelstraat 29 - Utrecht

Telefoon 11372 - Giro 306588

ALLEENSTAANDE DAME

midden 40, alg. int. fin. onafh. zoekt
beschaafde levenspartner

Brieven onder No. Juni 6 bur. van dit blad

Besch. net pers., ongeh., arb. st., zoekt

STUDIEGENOTE

tot 40 j. liefst uit provincie Utrecht
om vrije tijd nuttig te besteden

Brieven onder no. Juni 5 bur. van dit blad

DE ARK

**Humanistisch Conferentie-
en Vacantieoord**

Pensionprijzen: f 6.— per persoon per dag, bij ver-
blijf van één week of langer: f 5.50 per dag.
Speciale tarieven voor kinderen en groepen
Vraagt inlichtingen!

**Belvédèrelaan 14 Nunspeet
Tel. K 3412-2404**

Het

Information Bulletin

van de

**International Humanist
and Ethical Union**

houdt U regelmatig op de hoogte van het
nieuws van de bij bovengenoemde
organisatie aangesloten humanistische
verenigingen in Amerika, Engeland, België,
Zuid-Afrika, India enz.

Verschijnt elke drie maanden in de Engelse taal

Abonnement: f 3.— per jaar

Centraal Bureau Humanistisch Verbond,
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht
Tel. 10163 Giro: 304960